

Моніторингове дослідження розвитку навичок співпраці та командної роботи в учнів 5-11 класів на уроках української мови у 2022/2023 навчальному році

Мета: визначення рівня розвитку в учнів навичок співпраці та командної роботи на уроках української мови; дослідження методів організації командної роботи на уроках української мови.

Відповідно до діючих нормативно-правових документів щодо організації моніторингових досліджень, Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти схваленого рішенням педагогічної ради Охтирської ЗОШ I-III ступенів № 8 (протокол № 8 від 31.08.2021 року) і затвердженого наказом Охтирської ЗОШ I-III ступенів № 8 від 31.08.2021 року № 104-од, порядку проведення моніторингу якості освіти та освітньої діяльності в Охтирській загальноосвітній школі I-III ступенів № 8 Охтирської міської ради Сумської області, схваленого на засіданні педагогічної ради Охтирської ЗОШ I-III ступенів № 8 (протокол № 8 від 31.08.2021) та з метою визначення рівня розвитку в учнів навичок співпраці та командної роботи на уроках української мови, протягом листопада 2022 року моніторинговою групою було здійснено дослідження рівня розвитку в учнів навичок співпраці і командної роботи на уроках української мови.

Основними завданнями моніторингу є: 1. Проаналізувати методи організації командної роботи на уроках української мови. 2. Визначити рівень розвитку навичок співпраці та командної роботи на уроках української мови

Кожен учень під час організації освітнього процесу має відчувати себе включеним безпосередньо у процес навчання таким чином, щоб його потреби враховувалися, а здібності були оцінені. Саме позитивний мікроклімат, командна робота та відповідні адаптивні умови нададуть можливість вчитися спілкуванню, партнерству, взаємодії.

Застосування командної роботи допомагає створити та впровадити ряд педагогічних умов, необхідних для створення атмосфери шанобливого ставлення до процесу взаємодії в системах «учитель-учень», «учень-учень», «учень-учні»; дотримання принципу гуманізму, толерантності у відноснах учасників освітнього процесу.

Серед переваг командної роботи слід відзначити:

- сприяння співпраці та водночас здоровій конкуренції;
- формування впевненості в собі за рахунок отримання підтримки та позитивної оцінки з боку інших учасників команди, значущості отриманого результату командної роботи, що посилює активну участь учнів у освітньому процесі;
- розвиток сприятливого освітнього середовища підтримки й розуміння, посилення продуктивності учасників команди;
- об'єднання учнів з різними знаннями, навичками та точками зору, з різним рівнем комунікативної компетентності, що дозволяє реалізувати процес взаємонавчання природнім шляхом;

- пошук та знаходження творчих та інноваційних рішень складної проблеми в разі ефективної організації командної роботи;
- заохочення учнів відстоювати свою точку зору, критично мислити, прислухатися один до одного;
- можливість виконувати різні ролі в команді, опрацьовуючи різні завдання;
- можливість поступової зміни ролі викладача від лідера з повною відповідальністю за розподіл ролей та обов'язків в команді до незалежного спостерігача, який дає зворотний зв'язок.

Під час спостереження за організацією освітнього процесу на уроках української мови за дистанційною формою навчання виявлено, що вчителі української мови Захарченко М.С. та Гребенюк В.Г. належним чином організували командну роботу учнів з метою розвитку навичок співпраці. Так, на уроках української мови надзвичайно продуктивною є технологія організації групової навчальної діяльності, для якої вчителі створюють сесійні кімнати, використовуючи сервіси для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей Zoom та GoogleMeet. Учителі ділять класи на декілька груп за принципом рівневої диференціації навчання. Кожна група спільно виконує завдання у відповідній віртуальній кімнаті. Учителі, відвідуючи по чергово ці кімнати, слідкують за обговоренням та розв'язанням учнями поставленої проблеми, прийняттям рішень, виконанням вправ, дослідницькою роботою. У такій формі роботою кожного учня вчителі керують опосередковано, через завдання, які виконує група, втручаючись безпосередньо в роботу тільки в тому разі, якщо в учнів виникають запитання або вони самі звертаються по допомогу до вчителя.

Командну роботу вчителі організовують як на уроках засвоєння, так і на уроках застосування знань, умінь та навичок. Це може відбуватися одразу ж після викладу вчителем нового навчального матеріалу, на початку нового уроку замість опитування, на спеціальному уроці, присвяченому застосуванню знань, умінь та навичок, або бути частиною повторювально-узагальнюючого уроку.

У процесі роботи з теоретичним матеріалом учні користуються інтерактивною дошкою, на якій можуть створювати інтелект-карти, опорні схеми, таблиці.

Захарченко М.С. пропонує для командної роботи групам учнів на етапі актуалізації опорних знань, а також закріплення навчального матеріалу та виконання тренувальних вправ, використовуючи демонстрацію екрану, виконати інтерактивні завдання на мовному матеріалі, що розроблені на сайті learningapps.org, онлайн-тестування (платформи «Всеосвіта», «На урок»), а також застосувати для формування орфографічних та пунктуаційних навичок практикум на сайті webpen.com.ua. Учні колективно працюють із інтерактивними аркушами Wezer.me, Jamboard, створюють тематичні проєкти на інтерактивній дошці «Padlet».

Гребенюк В.Г. застосовує роботу з документами, для яких надано спільний доступ – роботу з лексичним матеріалом за презентацією

(наприклад, побудова синонімічного гнізда, добір антонімів, пояснення омонімів, багатозначних слів, тлумачення фразеологізмів), роботу з текстом.

Учитель практикує виконання на слайдах домашніх творчих завдань для груп учнів (конструювання речень, складання сенканів, діамантів, акровіршів, асоціативного куща, гронування; описів за картиною). Для старшокласників пропонує розроблення спільних проєктів «Лінгвістичне повідомлення» на платформі «Canva» - побудова опорного конспекту з інтерактивним контентом (приклади речень, схем, навчальне відео, онлайн-завдання, словникові статті) для висвітлення певної мовної теми з подальшим захистом під час навчальних конференцій.

З метою формування діалогічного мовлення учителі пропонують здобувачам знань співпрацю у відеочаті «Viber», де учні працюють в парі над складанням діалогу, записом інтерв'ю; визначають ставлення партнера до заданого тексту. Робота в парах дає учням можливість подумати, обмінятися ідеями з партнером і потім озвучити це перед класом. Ця форма роботи сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, переконувати, вести діалог, дискусію.

Перед виконанням групових завдань учителі спільно з учнями встановлюють правила роботи в групі. По завершенню роботи групи підбиваються підсумки роботи в команді: учитель разом з учнями обговорюють, які виникали труднощі, чому припускалися помилок і як уникнути цього наступного разу.

Дослідження організації освітнього процесу на уроках української мови показало, що вчителі виділяють головні напрямки при організації групової форми навчання: завдання формулюють ясно і чітко; на початку роботи дають учням чіткі інструкції по виконанню роботи; визначають, хто буде головуючим, посередником, секретарем, доповідачем (розподілення вчителем ролей в групі має особливе значення на перших етапах формування груп, пізніше це роблять самі учні).

Після закінчення роботи в групах викладачі застосовують формувальне оцінювання, пропонуючи учням заповнити анкету:

- ☐ Я слухав/слухала, коли інші говорили.
- ☐ Я пропонував/пропонувала свої ідеї.
- ☐ Я запитував/запитувала інших про їхні ідеї.
- ☐ Я ділився/ділилася матеріалами й інструментами.
- ☐ Я звертався/зверталася до моїх партнерів за допомогою, коли вона мені була потрібна.
- ☐ Я допоміг/допомогла комусь у моїй групі.
- ☐ Я сказав/сказала іншим, що мені подобаються їхні ідеї.
- ☐ Я дотримував/дотримувалася черги й намагався/намагалася, щоб інші теж стежили за цим.

Важливість уміння працювати в команді вчителі показують учням на прикладах із життя.

Командна робота організовується учителями української мови не лише під час занять, а і у позаурочний час. Учителі залучають учнів до роботи над

проєктами: складання кросвордів до теми «Фразеологізми в народній творчості» (5 клас); створення інтелектуальних карт на віртуальних дошках (Jamboard): «Подорожуймо Лексикологією», «Групи слів за значенням», «Іменник як частина мови» (6 клас); генерування ребусів до мовних тем за допомогою спеціальної програми (7 клас); колективна робота над створенням інтерактивного посібника «Односкладне речення» (8 клас); створення буклетів «Складносурядне речення», «Складнопідрядне речення», «Безсполучникове складне речення» (9 клас), створення спільних презентацій до виступів на суспільну тему (10 клас), складання ментальних карт до мовних тем за допомогою спеціальних програм.

Проте учителям української мови слід звернути увагу на залучення до активної роботи в групах й учнів з особливими освітніми потребами. Розподілюючи ролі в команді, таким школярам можна доручити слідкувати за часом, відведеним для виконання певного завдання, тобто виконувати роль посередника. Це сприятиме усвідомленню відчуття ними своєї значущості не лише в команді, а й в учнівському колективі.

Також варто звернути увагу на культуру спілкування школярів під час роботи в групах, рекомендувати членам команд постійно дотримуватися правил роботи, поважати думку інших, адже вона теж має право на існування.

Необхідно слідкувати, щоб до роботи в команді було залучено всіх її членів, ніхто не був «ізолюваним», адже формуючи ключові компетентості, учителі української мови мають сприяти формуванню у всіх школярів наскрізних умінь: читати й розуміти, висловлювати власну думку усно і письмово, критично та системно мислити, творити, брати ініціативу, логічно обґрунтовувати позицію, керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Учителям української мови:

- 1) на засіданні гурту вчителів мов та літератур проаналізувати рівень сформованості навичок співпраці та командної роботи на уроках української мови в учнів 5-11 класів;
- 2) удосконалити алгоритм організації роботи в малих групах;
- 3) урізноманітнювати форми організації командної роботи на уроках української мови;
- 4) посилити роботу з учнями з особливими освітніми потребами щодо залучення їх до співпраці і командної роботи;
- 5) залучати учнів, які за результатами соціально-педагогічного вивчення з соціальним статусом «ізолювані» до роботи в групі, давати можливість висловлювати свої думки, підкреслювати цінність почутого; хвалити за найменші досягнення; створювати для цих учнів ситуації успіху;
- 6) працювати над підвищенням соціального статусу «ізолюваних» учнів: давати їм доручення, в яких дитина могла б виявити всі найкращі риси своєї особистості, свої здібності, знання тощо.

3. Заступнику директора з навчально-виховної роботи Чергінець І.П.:

1) стимулювати активність учителів щодо підвищення свого професійного рівня, впровадження інтерактивних методик, інформаційних технологій щодо організації командної роботи.